

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2006-03-01

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson, regeringsrådet Stefan Ersson och justitierådet Lars Dahllöf.

Provisoriska pass för barn för direkt resa till Sverige

Enligt en lagrådsremiss den 16 februari 2006 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunnige Hans Hagelin.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

En svensk medborgare har en i grundlagen föreskriven rätt att resa in i Sverige (RF 2:7). För att inte en resa till Sverige efter en utlandsvistelse skall förhindras på grund av att en svensk medborgare inte innehar pass, anges i 11 § passlagen att pass för direkt resa till Sverige alltid skall utfärdas för sökande som uppehåller sig utomlands och som begär sådant pass. Ett pass för direkt resa till Sverige utfärdas alltid i form av ett provisoriskt pass (11 § andra stycket passförordningen, 1979:664).

Enligt sin ordalydelse utgör bestämmelsen i 11 § passlagen ett undantag från alla de i passlagen angivna hindren mot bifall till ansökan om pass (jfr 7-10 §§). Innebörden är med andra ord att en svensk

medborgare alltid, dvs. utan undantag, har rätt att få ett pass för direkt resa till Sverige.

Tveksamhet har emellertid uppkommit om hur denna bestämmelse skall tillämpas i fall då sökanden är underårig och barnets vårdnadshavare inte lämnat medgivande. En vårdnadshavare har normalt såväl rätt som skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter, även om vårdnadshavaren i takt med barnets stigande ålder och utveckling skall ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål (6 kap. 11 § föräldrabalken). Vårdnadshavarens rätt att bestämma i frågor som rör barnets angelägenheter får emellertid vika i vissa fall då det är påkallat med hänsyn till barnets bästa (jfr 1 och 2 §§ lagen, 1990:52, med särskilda bestämmelser om vård av unga). För att klargöra i vilka fall detta skall ske vid tillämpningen av 11 § passlagen, föreslås nu att ett nytt andra stycke införs i paragrafen.

I det föreslagna stycket anges att om den som begär passet är under arton år skall passet utfärdas om barnets vårdnadshavare har lämnat sitt medgivande. Härigenom slås fast att, i likhet med vad som i övrigt gäller för utfärdande av pass för den som är under arton år (jfr 7 § 2 passlagen), det i princip krävs medgivande av vårdnadshavare för att erhålla ett provisoriskt pass för direkt resa till Sverige om sökanden är under arton år.

Vidare anges i det föreslagna andra stycket att pass får utfärdas även utan sådant medgivande om barnet befinner sig i en situation där det finns risk för att dess hälsa eller utveckling skadas eller det i övrigt finns särskilda skäl.

Av Regeringsrättens avgörande RÅ 1987 ref. 127 framgår att en vårdnadshavare ansetts kunna överklaga ett beslut om att utfärda

pass för en underårig i ett fall då vårdnadshavaren inte lämnat sitt medgivande till detta i enlighet med vad som anges i 7 § 2. Av rättsfallet kan sannolikt slutsatsen dras att en vårdnadshavare, som inte lämnat sitt medgivande till att ett provisoriskt pass utfärdas enligt 11 § kan överklaga ett beslut att bifalla ansökan.

Av 12 § 2 passlagen framgår att pass som avser barn under arton år skall återkallas om barnets vårdnadshavare begär detta och det inte finns synnerliga skäl mot återkallelse. Av paragrafen framgår således att vårdnadshavare i enlighet med sin rätt att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter har rätt att få barnets pass återkallat. Endast om det finns synnerliga skäl mot återkallelsen får vårdnadshavarens rätt i detta fall vika.

Det sagda väcker frågan om vilken ställning vårdnadshavaren har i ett ärende om utfärdande av pass när vårdnadshavaren inte lämnat sitt medgivande. Därmed sammanhängande frågor är om vårdnadshavarens inställning regelmässigt måste inhämtas innan ett beslut att utfärda pass med stöd av 11 § fattas och, om det är så, i vilka fall detta kan underlåtas samt om vårdnadshavaren har rätt att ta del av eventuell utredning i ärendet (jfr 16 och 17 §§ förvaltningslagen, 1986:223). I det fall vårdnadshavaren motsätter sig att pass utfärdas och passmyndigheten fattar beslut om att ändå bifalla ansökan, uppkommer frågan om passet bör utfärdas så snart beslutet är fattat eller först när detta vunnit laga kraft. För att underlätta tillämpningen bör dessa saker klargöras under den fortsatta beredningen. Vidare måste enligt Lagrådets mening förhållandet mellan bestämmelsen i 12 § 2 om att pass som avser ett barn under arton år skall återkallas om vårdnadshavare begär detta och det inte finns synnerliga skäl mot återkallelse och den föreslagna bestämmelsen i 11 § andra stycket regleras. Lagrådet förordar därför att ett tillägg görs till 12 § av inne-

håll att vad som sägs i punkten 2 inte skall gälla i det fall pass enligt 11 § andra stycket utfärdats utan vårdnadshavares medgivande.